

BUGUNGI KUN TALABALARIDA BIOLOGIK, PSIXOLOGIK, SOTSIAL, INTELEKTUAL VA OB’EKTIV YOSHLARNING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

Xolova Yulduz Erkinovna

“Alfraganus unevercity” “ Ijtimoiy fanlar fakulteti” “Psixologiya” yo’nalishining

1- kurs talabasi

xolovay@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur tezisdagi bugungi kun talabalarining biologik, psixologik, sotsial, intellektual hamda obyektiv (ijtimoiy-tarixiy) yosh xususiyatlari kompleks tarzda tahlil qilinadi. Talabalik davrining shaxs rivojlanishidagi o‘rni ochib berilib, biologik yetuklik, psixologik identifikatsiya, ijtimoiy moslashuv va intellektual salohiyatning shakllanish jarayonlari yoritiladi.

Kalit so‘zlar: Talabalik yoshi, biologik rivojlanish, psixologik xususiyatlar, sotsial moslashuv, intellektual salohiyat, shaxs rivoji, yosh psixologiyasi, raqamli muhit, ijtimoiy omillar.

Bugungi globallashuv va raqamli texnologiyalar davrida talabalar shaxsi ko‘p omilli rivojlanish jarayonini boshdan kechirmoqda. Talabalik yoshi biologik yetuklik, psixologik identifikatsiya, sotsial moslashuv va intellektual faollikning intensivlashuvi bilan tavsiflanadi. Ushbu davrda shaxsning barkamol shakllanishi biologik, psixologik, sotsial, intellektual hamda obyektiv (ijtimoiy-tarixiy) omillarning o‘zaro uyg‘unligiga bog‘liqdir.

Biologik xususiyatlar. Talabalik yoshi (taxminan 18–25 yosh) organizmning fiziologik jihatdan yetuklashuvi bilan xarakterlanadi. Nerv tizimi yuqori moslashuvchanlikka ega bo‘lib, miya po‘stlog‘ining analiz va sintez qilish qobiliyati kuchayadi. Shu bilan birga, biologik ritmlarning buzilishi (uyqusizlik, gormonal notekislik) stressga chidamlilikni pasaytirishi mumkin.

Psixologik xususiyatlar. Bu davrda shaxsiy identitet, “Men-konsepsiya”, hayotiy maqsad va qadriyatlar shakllanadi. Talabalarda mustaqillikka intilish, tanqidiy fikrlash, ichki ziddiyatlar va emotsional beqarorlik kuzatiladi. O‘zini anglash jarayoni kuchaygani sari mas’uliyat va qaror qabul qilish qobiliyati rivojlanadi.

Sotsial xususiyatlar. Talabalar ijtimoiy rollarni faol egallay boshlaydi: fuqarolik pozitsiyasi, kasbiy rol, ijtimoiy mas’uliyat. Jamoadagi munosabatlar, do‘stlik, liderlik va kommunikativ kompetensiyalar shakllanadi. Raqamli muhit ta’sirida virtual muloqot real ijtimoiy tajribaga kuchli ta’sir ko‘rsatmoqda.

Intellektual xususiyatlar. Talabalik davri intellektual salohiyatning eng yuqori rivojlanish bosqichi hisoblanadi. Abstrakt tafakkur, mantiqiy tahlil, ilmiy fikrlash va ijodiy yondashuv rivojlanadi. Axborot hajmining ortishi selektiv fikrlash, media savodxonlik va tanqidiy tahlil ko‘nikmalarini talab etadi.

Obyektiv (ijtimoiy-tarixiy) xususiyatlar. Bugungi talaba pandemiya, iqtisodiy beqarorlik, raqamli transformatsiya va global axborot oqimi sharoitida shakllanmoqda. Bu omillar yoshlarning hayotga munosabati, kasbiy tanlovi va psixologik holatiga bevosita ta’sir

ko‘rsatadi. Natijada talabalar tez moslashuvchan, lekin ichki xavotir va kelajak noaniqligiga moyil bo‘lishi mumkin.

Bugungi talabalik davri – shaxs rivojlanishining murakkab va ko‘p qirrali bosqichi. Globallashuv, raqamli texnologiyalar va tezkor ijtimoiy o‘zgarishlar yoshlarning xulq-atvori, psixologik holati va kasbiy tanloviga kuchli ta’sir ko‘rsatmoqda. Talabalik davri taxminan 18–25 yoshni o‘z ichiga oladi va biologik yetuklik, psixologik mustaqillik, sotsial ro‘lga moslashuv hamda intellektual faollikning birlashgan jarayoni bilan tavsiflanadi. Mazkur tadqiqotning maqsadi bugungi kun talabalari shaxsining biologik, psixologik, sotsial, intellektual va obyektiv xususiyatlarini kompleks tarzda tahlil qilishdan iborat.

Bugungi talabalik davri meni shaxsiy hayotim va atrofdagi do‘stlarim orqali ham seziladi. Biologik jihatdan, biz, talaba yoshlar, organizmimiz yuqori moslashuvchanlikka ega bo‘lishiga qaramay, ba’zan uyqusizlik, stress va uzoq vaqt kompyuter oldida o‘tirish tufayli charchashni tez sezamiz. Bu ayniqsa imtihonlar davrida yaqqol ko‘rinadi.

Psixologik jihatdan, talabalik davri ichki o‘zimizni anglash va mustaqil qaror qabul qilishni talab qiladi. Masalan, men kurs ishini tanlash yoki kasbiy yo‘nalishni belgilashda o‘zimning qiziqishlarim va kelajakdagi maqsadlarimni hisobga olishga majbur bo‘laman. Shu jarayonda ichki ziddiyat va stress ko‘p bo‘lishi tabiiy, chunki har bir qaror kelajakdagi shaxsiy va professional hayotimizga ta’sir qiladi.

Sotsial jihatdan, talabalik davrida do‘stlar, kursdoshlar va o‘qituvchilar bilan munosabatlar juda muhim. Guruhda ishlash, loyihalarda ishtirok etish, virtual muloqot va ijtimoiy tarmoqlarda faol bo‘lish shaxsiy rivojlanishimizga bevosita ta’sir qiladi. Shu bilan birga, ba’zan o‘zimizni ortiqcha solishtirish va ijtimoiy bosim ham stressga sabab bo‘ladi.

Intellektual jihatdan, biz yangi bilimlarni tez o‘zlashtirish va tanqidiy fikrlashni rivojlantirishga harakat qilamiz. Ma’lumotlar ko‘p va tez oqadi, shuning uchun ulardan to‘g‘ri foydalanishni o‘rganish talab qilinadi. Misol uchun, seminar yoki laboratoriya ishlari orqali nazariy bilimlarni amaliyotga tatbiq etish orqali aqlimizni kuchaytiramiz.

Obyektiv, ya’ni ijtimoiy-tarixiy jihatdan, hozirgi zamon talabalari global muhit, iqtisodiy o‘zgarishlar va texnologik yangiliklar ta’sirida shakllanmoqda. Bu esa bizni tez moslashuvchan, ammo ba’zan kelajakdagi noaniqlikdan xavotirli qiladi.

Shunday qilib, talabalik davri – murakkab, lekin juda qiziqarli bosqich. Biologik, psixologik, sotsial, intellektual va obyektiv xususiyatlarni hisobga olgan holda biz o‘zimizni har tomonlama rivojlantirishga harakat qilamiz. Shaxsiy tajribamga ko‘ra, bu davrning eng qiyin tomoni – mas’uliyatni anglab, o‘z qarorlarimizni ongli ravishda qabul qilish, eng yaxshi tomoni esa – yangi bilimlarni o‘zlashtirish va do‘stlar bilan o‘rtoqlik qilish orqali o‘sish imkoniyatidir.

Bugungi talabalik davri – bu hayotning eng rang-barang va murakkab bosqichi. Biz, talabalar, har kuni o‘qish, imtihonlar, kurs ishlarini bajarish bilan bandmiz, shunga qaramay o‘zimizni rivojlantirish va kelajakni rejalashtirishga harakat qilamiz.

Biologik jihatdan, bizning tanamiz o‘sish va yetuklik davrini boshdan kechirmoqda. Masalan, kechayu kunduz kitob o‘qish va kompyuter oldida ishlash ba’zan uyqusizlik va charchashni keltirib chiqaradi. Shu bilan birga, jismoniy mashqlar yoki qisqa yurishlar energiyamizni oshirishga yordam beradi.

Psixologik jihatdan, talabalik davri mustaqillik va o‘z qarorlarimizga mas’ul bo‘lishni talab qiladi. Masalan, men kurs ishini tanlashda yoki mavzuni o‘rganishda o‘zimga qiziq bo‘lgan sohani tanlayman, lekin bu qaror kelajakdagi ish va hayotimga ta’sir qilishi mumkin, shuning uchun o‘zimni ongli ravishda tahlil qilaman. Ichki ziddiyatlar va stress tabiiy holat bo‘lib, ularni boshqarishni o‘rganish juda muhim.

Sotsial jihatdan, biz do‘stlarimiz, kursdoshlarimiz va o‘qituvchilar bilan aloqalarni rivojlantiramiz. Masalan, guruh loyihalarida ishlash, seminar va amaliy mashg‘ulotlarda ishtirok etish orqali biz ijtimoiy ko‘nikmalarimizni oshiramiz. Shu bilan birga, ba’zan virtual muloqot va ijtimoiy tarmoqlardagi faollik orqali ortiqcha solishtirish va bosimni his qilish ham mumkin.

Intellectual jihatdan, talabalik davri aqlimizni sinovdan o‘tkazadigan davr. Biz yangi bilimlarni tez o‘zlashtirish, tanqidiy fikrlash va ijodiy yechimlar topishga harakat qilamiz. Masalan, laboratoriya ishlari yoki ilmiy maqolalar tayyorlash orqali nazariy bilimlarni amaliyotda qo‘llaymiz va shaxs sifatida o‘samiz.

Obyektiv (ijtimoiy-tarixiy) jihatdan, bugungi talabalar global muhit, pandemiya, iqtisodiy o‘zgarishlar va texnologik yangiliklar ta’sirida shakllanmoqda. Bu bizni tez moslashuvchan qilsa-da, ba’zan kelajakdagi noaniqlik va stressni oshiradi.

Shunday qilib, talabalik davri – qiyin, lekin juda qiziqarli va foydali bosqich. Biz biologik, psixologik, sotsial, intellektual va ijtimoiy xususiyatlarimizni hisobga olgan holda o‘zimizni har tomonlama rivojlantirishga harakat qilamiz. Shaxsiy tajribamga ko‘ra, bu davrning eng yaxshi tomoni – yangi bilimlarni o‘zlashtirish va do‘stlar bilan birgalikda o‘shish, eng qiyin tomoni esa – kelajak uchun mas’uliyatni his qilish va qarorlarimizni ongli ravishda qabul qilishdir.

XULOSA

Bugungi kun talabalarining shaxsiy rivojlanishi murakkab va ko‘p qatlamli jarayon bo‘lib, biologik yetuklik psixologik izlanishlar, sotsial moslashuv va intellektual o‘shish bilan uyg‘unlashgan holda kechadi. Ushbu xususiyatlarni hisobga olish ta’lim jarayonini samarali tashkil etish va talaba shaxsini har tomonlama qo‘llab-quvvatlash uchun muhim ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. G‘oziev E.G. Yosh davrlari psixologiyasi. — Toshkent: O‘qituvchi, 2010.
2. Davletshin M.G. Umumiy psixologiya. — Toshkent: O‘qituvchi, 2012.
3. Maslou A. Motivatsiya va shaxs. — Toshkent: Sharq, 2004.
4. Rogers K. Shaxsga yo‘naltirilgan psixologiya. — Toshkent: Fan, 2001.
5. Vigotskiy L.S. Tafakkur va nutq. — Toshkent: Fan, 1995.
6. Erikson E. Shaxs va jamiyat: psixosotsial rivojlanish nazariyasi. — Toshkent: Universitet, 2003.
7. Zimnyaya I.A. Pedagogik psixologiya. — Moskva: Logos, 2014.
8. Andreeva G.M. Ijtimoiy psixologiya. — Moskva: Aspekt Press, 2016.